

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 6

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 23. mai 2023

Algus 14.30, lõpp 15.39

Juhataja: Igor Taro (esimees)

Protokollija: Sten-Kristjan Nurk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Ants Frosch, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik)

Kutsutud: Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna kommunikatsioonijuht Karin Kangro (1.-5. päevakorrapunkt); algataja esindaja Henn Põlluaas, Siseministeeriumi piirivalve- ja rändepoliitika osakonna nõunik Jana Laane (2. päevakorrapunkt); õiguskantsler Ülle Madise; Õiguskantsleri Kantselei sotsiaalsete õiguste osakonna vanemnõunik Anneli Kivitoa (4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud välismaalaste seaduse ja kõrgharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (3 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Koos rahu eest Eestis MTÜ ja S.R. algatatud kollektiivne pöördumine „Ühiskondliku lepingu petitsioon“, arutelu
4. Õiguskantsleri ettepanek viia põhiseadusega kooskõlla seadusesätted, mis ei võimalda töandjal maksta rasedale töotajale nn töandja vabatahtlikku haigushüvist, arutelu
5. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Igor Taro tegi ettepaneku kinnitada nädala töökava muudetud kujul:

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (22.05.2023-28.05.2023) töökava

Komisjoni istung teisipäev, 23.05.2023 kell 14.30

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Välismaalaste seaduse ja kõrgharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (3 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Koos rahu eest Eestis MTÜ ja S. R. algatatud kollektiivne pöördumine „Ühiskondliku

lepingu petitsioon“, arutelu

4. Õiguskantseleri ettepanek viia põhiseadusega kooskõlla seadusesätteid, mis ei võimalda töandjal maksta rasedale töötajale nn töandja vabatahtlikku haigushüvist, arutelu

5. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung neljapäev, 25.05.2023 kell 13.15

1. Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (216 SE)

2. Info ja muud küsimused

Igor Taro selgitas, et neljapäevane istung on lisandunud pisut kiirustades, aga see on seotud sellega, et Vabariigi Valitsus on soovinud 216 SE-d seadusena jõustada 1. juulil.

Jaak Valge märkis, et töö parema planeerimise huvides oleks otstarbekas natuke varem teada saada istungi toimumisest.

Igor Taro nõustus J. Valge märkusega ja selgitas, et kuna eelnõu anti sisse esmaspäeval 22.05, siis ei saanud enne seda muudatust töökavas välja saata.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Anti Allas, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

2. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud välismaalaste seaduse ja kõrgharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (3 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Henn Põlluaas tutvustas 3 SE-d ja sõnas, et eelnõul on mitu eesmärki. Üks eesmärk on takistada Eestit kujunemast odava võõrtööjõu sissevoolumaaks, mis esiteks surub alla Eesti palgataseme ja samuti tehnoloogilise arengu, sest odavam tööjõud on odavam, kui ettevõtlike automatiseerimine ja digitaliseerimine. See toob omakorda kaasa tehnoloogilise mahajäämuse muust maailmast, millega kaasnevad väga hullud tagajärjed Eesti majandusele.

H. Põlluaas ütles, et teiseks eesmärgiks on Eesti ülikoolide ingliskeelestumise peatamine Eesti maksumaksja kulul ja ülikoolide õppekvaliteedi toetamine, samuti välistamine, et ülikoolid muutuksid nn migratsioonipumbaks ehk hüppelauaks, mille kaudu kolmandate riikide kodanikud saavad võimaluse tulla Euroopa Liitu. Hetkel on võõrliõpilaste vastuvõtmine riikliku poliitika kaudu soodustatud, sest ülikoolidele on see kasulik, aga läbi selle kannatavad Eesti üliõpilased. Välisüliõpilaste õppemaksud ei kata kulusid. Ka üha rohkem ülikoolide programme ja õppeaineid on läinud üle ingliskeelseks. Lisaks sellele, et Eesti üliõpilased ei saa eesti keeles õppida, saab pärsitud ka Eesti teaduskeel ja selle spetsiifika. Välisüliõpilaste eesmärk ongi minna Eestist edasi ja kasutada Eestit hüppelauana Euroopa Liitu saamiseks. Kui vaadata ülikoolide lõpetanuid, siis nad ei sulandu Eesti majandusse, sest eesti keele õpe pole neile kohustuslik. Inglise keelega on Eesti tööjõuturule sisenemine raske. Ainult 29% välisüliõpilastest on jäänud Eestisse ja isegi siis mitte pikaajaliselt. Ühiskonnale on see väga suur koormus, sest Eesti enda maksumaksja rahadega koolitatakse võõrliõpilasi, kes lahkuvad Eestist peale õpinguid ja ei anna seega Eestile midagi.

H. Põlluaas ütles, et kolmas eesmärk on suunata töandjaid kasutama rohkem kohalikku tööjõudu. Selleks on plaanitud tõsta välistööjõu töötasu 1,5-kordseks keskmisest palgast, et garanteerida seda, et ettevõtjatel on kasulikum võtta tööle Eesti enda inimesi, sest töötus on Eestis suur. Välistööjõu puhul on kiusatus maksta väiksemat palka ja selle vältimiseks ongi eelnõus sätestatud palgakriteerium 1,5-kordseks. Lisaks sellele on kehtivas välismaalaste seaduses sätestatud hooajalise töö tähtajaks 270 päeva aastas, aga see on ju tegelikult 2/3 aastast. Ükski hooaeg ei kesta nii kaua. Juhul, kui soovitakse olla Eestis pikemalt, peaks

tööviisa ja ajutine elamisluba olema antud teistel alustel. Eelnõus on vähendatud lühiajaline hooajatöö 183-le päevale.

Timo Suslov märkis, et H. Põlluaas tõi välja, et meil on suur töötus, aga täna on töötuse määr läinud 5,6% pealt 5,3% peale. Ta küsis H. Põlluaasalt, kas töötuse määra on ka numbriliselt analüüsitud või ainult emotsionaalselt.

Henn Põlluaas ütles, et töötute üldarv on umbes 50 000. See on ikkagi väga suur. Normaalne oleks märksa vähem, eriti kui arvestada seda, kui palju on Eestis juba täna võõrtöajõudu. Piiramatu immigratsioon seda probleemi ei lahenda. Eestis on ka kümneid tuhandeid nõ mustalt töötavaid inimesi, kes makse üldse ei maksa ja see on kahtlemata valdkond, mis tuleb kontrolli alla saada.

Jaak Valge selgitas, et töötuse määra arvestavad Statistikaamet ja Töötukassa. Töötukassa järgi on töötuse määr 7,8% ja arvuliselt üle 52 000-de. Ta küsis H. Põlluaasalt, et kui teadaolevalt on ajutise kaitse saanud ukrainlasi üle 40 000 ja nendest on registreeritud töötuid üle 5000, siis kas võib öelda, et on tööjõupuudus.

Henn Põlluaas ütles, et tööjõupuudust kindlasti ei ole. Seda ei saanud öelda ka eelmine aasta, kui juba kümneid tuhandeid ukrainlasi Eestisse oli tulnud. Näiteks maasikakasvatavad väitsid ka eelmine suvi, et neil on tohutu tööjõupuudus. Ta arvas, et see on pigem suhtumises kinni ja selles kui palju palka makstakse. Kui palka ei olda nõus töö eest maksma, siis ei saagi endale töötajaid. Selles osas tuleb neil küll endal peeglist vaadata. Tänapäev olukord on absoluutselt teistsugune. Esiteks ei ole õrna aimugi, kui palju on Ukrainast põgenikke tulnud. Statistika järgi on üle idapiiri kuni eelmise aasta 25. maini tulnud umbkaudu 160 000 inimest, kellest 71 000 inimest on öelnud, et plaanivad Eestisse jääda ja 45 000 taotlenud ajutist kaitset. Samas pole õrna aimugi, kui palju on alates eelmise aasta maikuust üle Läti piiri tulnud ukrainlaseid, sest kontrolli seal enam pole ning pole teada ka seda, kui palju nendest 160 000-st inimesest, kes üle idapiiri tulid, on Eestisse jäänud. 71 000 on öelnud, et tahavad jääda Eestisse ja ülejäänud on öelnud, et lähevad Eestist edasi, aga seda, kas nad on ka läinud, ei ole teada, sest kontrolli ei ole. Umbes 30% ukrainlastest on tööle läinud, kes ajutist kaitset on taotlenud ja nendega on asjad korras. Potentsiaalselt peaks tööjõudu olema juba mitmeteks aastateks ette, mistõttu puudub igasugune vajadus või põhjendatus veelgi rohkem välistööjõudu Eestisse meelitada.

Urve Tiidus palus, et H. Põlluaas seletaks lahti loogika, miks on eelnõus piiratud lühiajalist töötamist hooajatöötajana Eestis just 183 päevale ning mis loogika on palgakriteeriumi tõstmisel 1,5-kordseks.

Henn Põlluaas ütles, et tema poolest võiks hooajalise töötamise periood olla ka väiksem, aga kuna oli nii tugev surve selle aja pikendamiseks, siis on eelnõus selline vahepealne periood 183 päeva. Selle sisse peaks mahtuma enam hooajatöödest, kus võib võõrtöajõudu vaja olla. Palgakriteeriumi mõte on see, et võõrtöajõud ei viiks alla Eesti palgataset. Siis oleks põhjus eelistada kodumaist tööjõudu ja Eesti inimesi, kellele võib maksta ka keskmist palka. Kui Eesti inimesi soovitaks välja vahetada välismaalaste vastu, siis mõjuks see ka töandja rahakotile negatiivselt. Palgakriteeriumi kolmas põhjus on see, et toodaks sisse kvalifitseeritud tööjõudu, mitte lihtsalt kõige odavamad tööd tegevaid isikuid. On ju teada, kuidas tihti tuakse tööle väidetavalt spetsialiste, aga neil puudub tegelikult igasugune kvalifikatsioon.

Anti Allas küsis, kas selle eelnõu osas on konsulteeritud ka ettevõtjatega. Olles olnud Võru linnapea, siis mitmed ettevõtjad otsisid Ukraina sõja eelsel ajal tööjõukriisis võimalusi, kuidas pikendada lühiajalise hooajatöö perioodi.

Henn Põlluaas vastas, et tõepoolest on valdkondi, kus on kodumaise kvalifitseeritud tööjõu

puudus ja selles osas ei olegi midagi hullu, kui välismaalt tööjõudu tuuakse. Tavaliselt ikkagi on puudus kvalifitseeritud tööjõust ja kui vaadata Eesti töötuse määra, siis tuleks ikkagi teha sellised tingimused, kus eelistatakse Eesti enda töötajaid. On arusaadav, et ettevõtja otsib alati kokkuhoiu kohtasid ja tööjõu pealt on kokkuhoid üks lihtsamaid viise, aga pole vajadust, et riik peaks tegema selliseid eelistusi sisuliselt Eesti enda inimeste töö ja heaolu arvelt.

Jaak Valge ütles, et H. Põlluaas väitis, et kolmandatest riikidest pärit välisüliõpilastest, keda see eelnõu puudutab, jääb Eestisse peale ülikooli lõpetamist tööle umbes 1/3 kuni pool ülikooli lõpetanutest. On teada, et Eesti üliõpilastest, kes lõpetavad, jäävad Eestisse tööle üle 90%. Ta küsis, kas on kerge välja arvutada, kui palju kallim Eesti maksumaksjale on ühe välisüliõpilase väljaõpetamine Eesti üliõpilase väljaõpetamisest.

Henn Põlluaas vastas, et kindlasti on see võimalik ja ei ole kuigi raske seda välja arvutada. Ta tõdes, et tal hetkel need andmed puuduvad. Kui arvestada seda, et välisüliõpilased lahkuvad Eestist pärast õpinguid, siis võib selle raha kõik miinuspoolele kanda. Vahe on väga suur. H. Põlluaas sõnas, et Eestis on kehtestatud ka immigratsioonikvoot 1307 inimest aastas. Kui aga vaadata seda paragrahvi, siis seal on tehtud 20 erinevat erandit ja seega see kvoot ei tööta juba aastaid. Kes soovivad, võivad leida omale sobiva erandi ja selle kaudu tuua endale tööjõudu sisse. Kui võtta näiteks IT-sektor, kes kaebab tööjõupuuduse üle, siis tegelikult IT-sektor on kvoodivabastusega ja nemad saavadki juba aastaid tuua välistööjõudu piiramatult sisse. See on täiesti tühjast kohast ülespuhutud vajadus. Viimasel ajal on ka ajakirjandusest läbi käinud, kuidas kõrgelt haritud ja vajalike spetsialistide sildi all on toodud lihtsalt odavat võõrtööjõudu.

Jaak Valge kommenteeris, et välisüliõpilaste õppe maksumusega võiks teha sellise loogilise arvutuse, et kui eeldada seda, et välisüliõpilaste väljaõpetamine on sama kallis kui Eesti üliõpilaste oma ja oletades, et 45% välisüliõpilastest jääb Eesti tööjõuturule ning Eesti üliõpilastest jääb 90% Eesti tööjõuturule, siis välisüliõpilase väljaõpetamine maksab täpselt kaks korda rohkem. Kui seda proportsiooni muuta, siis saaks Eesti üliõpilasi kvaliteetsemalt välja õpetada. Ta küsis, kas see loogika tundub asjakohane, mis on kõikides teistes Euroopa riikides ja viimastel aastatel ka Eestis, et esialgu tullakse Eestisse põhiliselt tööle, aga hiljem paisub suuremaks hoopis pereränne, et tullakse nende inimeste juurde, kes on algselt tööle tulnud. See annulleerib töötajatest tuleneva kasu riigile ära.

Henn Põlluaas ütles, et see loogika on väga asjakohane ja seda näitab ka statistika, mille kohaselt on pereränne kõige suurem. Hetkel võivad tuua oma pere Eestisse lisaks alalise elamislooga töötajatele ka üliõpilased. See tendents on kogu aeg kasvanud. Mitmetes riikides on tingimuseks, et peab olema piisav sissetulek, töökoht ja muud ranged kriteeriumid, mida Eestis praktiliselt pole.

Jana Laane tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohti. Vabariigi Valitsus on võtnud seisukoha eelnõu mitte toetada. Vabariigi Valitsus ei pea põhjendatuks välismaalaste seaduse muutmise ettepanekuid, sest kavandatud muudatustel on pärssiv mõju Eesti inimeste heaolule, ettevõtete konkurentsivõimele ning Eesti majandusele tervikuna. Kehtivas seaduses on hooajatöötajana lubatud lühiajaliselt töötada 270 päeva 365 päeva jooksul, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/36/EL (kolmandate riikide kodanike hooajatöötajatena riiki sisenemise ja seal viibimiste tingimuste kohta). Lühema kehtivusaja sätestamine ei ole põhjendatud, kuna Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2017. aasta määrusega nr 13 kinnitatud hooajalised tegevusalad ei ole määratletavad ainult taimekasvatusele iseloomuliku hooajalisuse perioodi kestusega, vaid see laieneb ka näiteks toitlustuse ja majutuse valdkonnale, mis võimaldab palgata lisatööjõudu perioodil, mis jääb kevadisest koolivaheajast jõuludeni ja kus on see tööjõu vajadus suurem.

J. Laane lisas, et seoses eelnõu ettepanekuga tõsta läbivalt välismaalase töötasu nõude suurust peab Vabariigi Valitsus oluliseks märkida, et kehtiva seaduse kohaselt peab tööandja tasuma

välismaalasele töötasu, mille suurus on vähemalt võrdne Statistikaameti viimati avaldatud Eesti aasta keskmise brutokuupalgaga. Kehtiv palgakriteerium on proportsionaalne, arvestab Eesti tööjõuturu olukorraga ja Eesti keskmise palga muutumisega ajas. Ta märkis, et Vabariigi Valitsuse hinnangul ei saa põhjendatuks pidada eelnõu ettepanekut tunnistada kehtetuks välismaalaste seaduses sätestatud iduettevõtelse, IKT valdkonna ja kasvuettevõtete erisused. IKT valdkond, iduettevõtted ja kasvuettevõtted laiendavad innovatsiooni, soodustavad nutikat spetsialiseerumist ning loovad suure lisandväärtustega valdkondades töökohti ja atraktiivseid karjäärivõimalusi ning toovad riiki investeringuid. Erisuste kaotamine sunnib Eesti majanduses olulist rolli omavaid ettevõtteid oma tegevust kolima Eestiga konkureerivatele turgudele, mistõttu kaotaks riik märkimisväärse osa maksutulust ning takerduks ülemaailmses võidujooksus majandusliku konkurentsivõime ja innovatsiooni nimel.

J. Laane sõnas, et vananeva elanikkonnaga ühiskonna tingimustes on tööjõuprobleem Eestis üha põletavam, mistõttu tuleb luua aina efektiivsemaid võimalusi Eesti inimeste heaolu kasvu ja majanduse konkurentsivõime kasvatamiseks ning olla avatud ka välistööjõu kaasamisele. Lisaks kõrgelt kvalifitseeritud tööjõule on Eestis pikaajaliselt puudus ka oskustööjõust, mistõttu ei saa Vabariigi Valitsuse hinnangul toetada eelnõu ettepanekut tühistada just oskustööjõu kaasamiseks loodud võimalus 2-aastase tähtajalise elamisloa andmiseks lühiajaliseks töötamiseks. Ta ütles, et mis puudutab kõrgharidusseadust, siis kehtiv kõrgharidusseadus sätestab õiguse nõuda õppekulude hüvitamist üliõpilaselt, kes ei õpi eestikeelse õppekava alusel. Eelnõus esitatud ettepanek seada õppekulude hüvitamise nõudmine kohustuslikuks on Vabariigi Valitsuse hinnangul sekkumine ülikoolide autonoomiasse ja tasu küsimise nõue ei saa olla absoluutne.

Igor Taro küsis, et kuna H. Põlluaas väitis, et Eestil pole õrna aimugi, kui palju ukrainlasi riigis on ja mida nad teevad, siis kas J. Laane saaks seda väidet kommenteerida.

Jana Laane vastas, et seda ei saa kindlasti öelda, et Eesti riigil pole õrna aimugi, kui palju Eestis on Ukrainast tulnud sõjapõgenikke. Ta mõnib, et Eesti riik on loonud võimaluse ukrainlastel siin seaduslikult viibida ka ajutise viibimisalusega ja kõik nad ei pea taotlema ajutist kaitset, et Eestis elada ja töötada. Politsei- ja Piirivalveamet on analüüsinud seda põhjalikult ja jõudnud järeldusele, et enamiku kohta on riigil ülevaade olemas. Esiteks peab iga töötamine olema registreeritud töötamise registris, mille kaudu on võimalik tuvastada, kas inimene on riigis ja töötab. Lisaks sellele on olemas laste koolikohustus, mille kaudu saab samuti andmeid, kas inimene on riigis või mitte. Seega need võimalused sõjapõgenike hulga tuvastamiseks on täitsa olemas.

Jaak Valge lausus, et Riigikogu liikmetele saadetakse SITKE ülevaateid, kus on selgelt kirjas, et alates 25. maist 2022 ei loeta Ukraina põgenike hulka enam neid, kes on tulnud üle lõuna piiri. See tähendab, et ei ole teada, milline liikumine piiril toimub. Ta sõnas, et Vabariigi Valitsuse seisukohad on klišee seisukohad, mida räägiti juba aasta tagasi ja räägitakse ka nüüd. Selles olukorras oleks üks lahendus see, kui Vabariigi Valitsus ei saada komisjoni ühte ametnikku, vaid mõne poliitiku.

Igor Taro tegi ettepaneku jääda sisuliste küsimuste juurde. Pole mõtet tekitada arutelu selle üle, keda Vabariigi Valitsus ennast esindama saadab.

Helir-Valdor Seeder ütles, et see on väga oluline, kes Vabariigi Valitsust esindab ja kui Riigikogu liikmetel on soov, et Vabariigi Valitsust esindaks valitsuse liige, siis seda saab väljendada. Loodetavasti ministrid ei keeldu tulemast. Ta uuris, et kuna valitsuse seisukoht ütles, et ei toeta eelnõu, sest see on pärssiv ettevõtelsele ja majandusele, siis kas valitsusel on olemas ka konkreetsemad analüüsid, kuidas näiteks võrreldes uue maksupaketiga see eelnõu pärsib majandust. Ta küsis veel hooajalise töötamise kohta, mille osas Vabariigi Valitsus tõi ühe põhjendusena välja, et see puudutab ka majutusasutusi, kelle hooaeg on pikem. H.-V.

Seeder soovis teada, mis pärsib rohkem majutusasutuse tegevust, kas majutusasutuse käibemaksu tõstmine või piirang hooajalise töötamise perioodi osas. Kui suhelda ettevõtjatega, siis nemad väidavad, et selle eelnõu mõju oleks tunduvalt tagasihoidlikum ja vähem pärssivam, kui näiteks majutusasutuste käibemaksu tõstmine. Ta küsis, kas valitsusel on olemas selles osas argumenteeritud analüüs või on see pigem emotsionaalne hinnang.

Jana Laane selgitas, et kuna tegemist on eelnõuga, mis ei ole algatatud Vabariigi Valitsuse poolt, siis sellist pärssiva mõju detailset analüüsi pole tal hetkel võimalik anda. Mis puudutab hooajast sõltuvaid tegevusalasid, siis valitsuse määruses on mitmeid tegevusalasid, lisaks majutusele ja toitlustusele ka kalapüük, vesiviljelus, metsamajandus, metsavarumine, toidu ja joogi serveerimine, alkoholivaba joogi tootmine ning mineraalvee ja muu villitud vee tootmine. Majutusasutus oli lihtsalt üks näide, aga tegelikult on loetletud seitse erinevat tegevusala, kus hooaeg võiks olla 270 päeva.

Igor Taro märkis, et on iseenesest mõistetav, et eelnõu vajalikkuse põhjendus ja analüüsid lasuvad eelnõu esitajal, mitte arvamust avaldaval Vabariigi Valitsusel.

Andrei Korobeinik ütles, et eelnõu mõjuanalüüs on algatajate teha, aga antud juhul räägitakse valitsuse esindajaga. Kui valitsusel on olemas aramus, siis esindajal ongi selleks ju alus. Ettepanek oleks jääda selle järjekorra juurde, et eelnõu algataja on oma esituse juba teinud.

Helir-Valdor Seeder ütles, et tal tekkis küsimus komisjoni esimehe kommentaari kohta. On väga oluline, kuidas tööd korraldatakse, et kas komisjoni esimees võtab õiguse kommenteerida komisjoni liikmete küsimusi. Ta küsis veel, kas sai õigesti aru, et valitsus ei peagi oma seisukohti argumenteerima ja seal ei peagi mõjuanalüüsi olema, vaid mõjuanalüüs peaks olema ainult eelnõu esitajal.

Igor Taro selgitas, et juhtis tähelepanu sellele, et tõenäoliselt ei ole põhjendatud Vabariigi Valitsuse esindaja käest nõuda väga laiapõhjalisi võrdlusi igasuguste teiste eelnõude kohta koos mõjudega. Oleks mõistlik eeldada, et numbrilised analüüsid tulevad eelkõige eelnõu esitaja poolt.

Andrei Korobeinik ütles, et on päri sellega, et eelnõu esitaja peab analüüsi esitama, aga antud juhul on näha, et eelnõu algataja ja valitsuse aramus kokku ei lange, järelikult on valitsuse esindajal teistsugune visioon ja sellega tutvuda oleks mõistlik. See, et minister võiks komisjonis käia, on mõistlik ettepanek. Ta selgitas, et ei väida, et just selle eelnõu puhul peaks minister kohal seda tutvustamas olema, sest minister on äsja ametisse asunud ja ei pruugi olla asjadega nii täpselt kursis. Väide, et minister ei pea komisjonis käima ei ühti taustaloogikaga.

Henn Põlluaas arvas, et on eelduslikult absoluutselt vale nõuda Riigikogu fraktsioonide poolt esitatud eelnõudelt sellist analüüsi, mida on võimeline tegema ainult valitsus, kellel on ministriumid ja tohutu ametnike hulk. Kui valitsuselt palutakse seisukohta mingi eelnõu osas, siis tegelikult eeldatakse neilt ka täpsemate analüüside tegemist. Kui rääkida hooajatöö kestvusest, siis varem oli see 90 päeva aastas ja see oli täiesti piisav, et katta hooajatööd. Siis tõsteti see praktiliselt kolmveerand aastani, aga enamus nendest J. Laane poolt ette loetletud tegevusaladest ei nõua nii pikaajalist Eestis viibimist. Kui soovitakse võõrtöötajõudu sisse tuua, siis ei pea seda tegema hooajatöö sildi all, vaid selleks võiks taotleda ikkagi töölouba oma töötajatele selleks normaalseks ajaks, millal seda vaja on. Seega on täiesti põhjendamatu tuua hooajatöö sildi all Eestisse püsivaid töötajaid. Oli selgelt ette näha, et 90-päevane hooajatöö periood ei leia heakskiitmist ja seetõttu otsustatigi eelnõusse esitada 183-päevane hooajatöö periood, mis peaks olema absoluutselt piisav, et katta hooaja tööd.

Igor Taro tänas eelnõu algataja esindajat ja Vabariigi Valitsuse esindajat.

Jaak Valge kommenteeris, et H.-V. Seederi soov valitsuse esindajalt teada saada, kas valitsus on teinud erinevaid analüüse, mitte selle eelnõu kohta, vaid üleüldse, on täiesti legitiimne. Kuna valitsuse esindaja ei osanud sellele hetkel vastata, siis sellest järeldub, et ikkagi tuleks komisjoni kutsuda lisaks nõunikele ka poliitikud. Mis puutub sellesse eelnõusse, siis leidis J. Valge, et see on väga hea eelnõu, kuivõrd osa sellest on valitsus juba ka heaks kiitnud. Seega võiks eelnõu esimese lugemise lõpetada ja suunata selle täiskogusse.

Igor Taro ütles, et J. Valge ettepanek kutsuda istungile ministreid ja poliitikuid ei olnud absoluutselt ebalegitiimne, aga seda poleks pidanud etteheiteks tegema valitsuse esindajale. Ta tegi ettepaneku teha menetluslikud otsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 05.06.2023 (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

2.2. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 7: Anti Allas, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus; vastu 3: Ants Frosch, Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge; erapooletuid 1: Aleksandr Tšaplõgin).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Urve Tiidus (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

3. Koos rahu eest Eestis MTÜ ja S. R. algatatud kollektiivne pöördumine „Ühiskondliku lepingu petitsioon“, arutelu

Igor Taro ütles, et pöördumise algatajat ei ole istungile kutsutud, sest ettepanek on lükata see pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata tagasi. Ta palus Helin Leichteril selgitada pöördumise sisu ja otsuse põhjust.

Helin Leichter ütles, et komisjoni esimehe ettepaneku see pöördumine ilma sisulise aruteluta tagasi lükata, aluseks on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹⁴ lõike 1 punkt 2, mille kohaselt jätab komisjon pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkab selle tagasi, kui esitatud ettepanek ei ole ilmselgelt kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtete ja välislepingust tulenevate Eesti Vabariigi rahvusvaheliste kohustustega.

H. Leichter lisas, et pöördumise algatajad on Koos rahu eest Eestis MTÜ ja Stepan Romanov. Pöördumisega soovitakse näha ette, et kõigi 2023. aasta valimistel osalevate erakondade kandidaadid, kes on pärast valimisi, aga ka muude järgnevate valimiste tulemusel pääsenud parlamenti, sõlmiksid oma valijatega ühiskondliku lepingu, et lõpetada valijate järjekindel ja regulaarne petmine ühe ja sama juba välja töötatud skeemi järgi. Enne valimisi lubatakse üht, aga tehakse hoopis vastupidist. Pöördumises nähakse ette, et lepingus osalev valija peab hääletama oma elukohajärgses registreerimispunktis ning esitama mh foto oma täidetud hääletamissedelist. Leping näeb ette, et selle sõlminud saadikud on kohustatud järgima varem valimistel antud lubadusi. Saadikul ei ole õigust hääletada ega kiita heaks normatiivaktide vastuvõtmist, mis on otseses või kaudses vastuolus saadiku poolt sõlmitud ühiskondliku lepingu alusel võetud kohustusega. Saadikul on keelatud ette valmistada või vastu võtta seaduseelnõusid, mis on vastuolus põhiseaduse ja riigi elanike huvidega. Lisaks nõutakse lepingus saadiku isiklikku kriminaalvastutust poliitiliste vastuvõetud otsuste eest, mis kahjustavad majandust, samuti kõikide või osa Eesti elanike huve. Pöördumises on toodud näidis Ühendatud Eestimaa Vasakpartei ja liikumise Koos ning valija vahel sõlmitud lepingust. Ettepanek ei ole ilmselgelt kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtete ja välislepingust tulenevate Eesti Vabariigi rahvusvaheliste kohustustega.

Igor Taro märkis, et komisjoni liikmetele saadeti eelnevalt meili teel välja pöördujatele komisjoni poolt saadetava vastuse kavand. Selles on toodud komisjoni tänase otsuse

põhjendused. Ta avaldas lootust, et sellega on kõik liikmed tutvunud. Kui võtta väga lühidalt pöördujatele saadava vastuse kavandis toodud otsuse põhjendused kokku, siis kogu pöördujate ettepanek on väga tugevas vastuolus demokraatia põhimõttega, sest seal on asju, mis lähevad vastuollu salajase hääletamise põhimõtetega. Pöördumises tehtud ettepanekus eeldatakse, et inimesed pildistavad oma hääletamissedelit, mis rikub valimiste salajasuse põhimõtet. Samuti on pöördumise ettepanekus vastuolu vaba mandaadi põhimõttega ja selle osaks oleva indenniteediga. Sellele pöördumisele tehtud õiguslik analüüs ütleb seda, et pöördumine läheb põhiseaduse aluspõhimõtetega selgelt vastuollu. Seetõttu on ettepanek see pöördumine ilma sisulise aruteluta tagasi lükata.

Jaak Valge ütles, et nõustub ettepanekuga põhimõtteliselt. Kodanikega suhtlemine on rahvaesindajatele oluline ja antud juhul pole muud teha, kui see tagasi lükata, aga kas lihtsalt taktitunde ja viisakuse pärast oleks otstarbekas järgmistel kordadel siiski pöördujate esindajad istungile kutsuda. Nad on saanud oma pöördumisele siiski tuhandeid toetusallkirju. Ka eelmisel korral oleks olnud võimalik Kenno Põltsami kollektiivset pöördumist arutada viisil, mis oleks ületanud kahte aastat, aga antud juhul jäi pöördujale mulje, et komisjon on pahatahtlik.

Igor Taro ütles, et see on sisulise aruteluta tagasi lükkamine ning sellele ettepanekule eelneb pikk kaalumine ja antud juhul polnud muud tõesti võimalik teha.

Jaak Valge ütles, et ei kahtle sisus, aga leidis, et samas pole ju ikkagi keelatud pöördujat istungile kutsuda.

Igor Taro pani enda ettepaneku hääletusele.

Otsustati:

3.1. Lükata pöördumine RKKTS § 152¹⁴ lg 1 p 2 alusel sisulise aruteluta läbi vaatamata tagasi põhjusel, et esitatud ettepanek ei ole ilmselgelt kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtete ja välislepingutest tulenevate Eesti Vabariigi rahvusvaheliste kohustustega. (konsensus: Anti Allas, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Jaak Valge).

4. Õiguskantseleri ettepanek viia põhiseadusega kooskõlla seadusesätted, mis ei võimalda tööandjal maksta rasedale töötajale nn tööandja vabatahtlikku haigushüvist, arutelu

Ülle Madise selgitas, et nende juurde jõudis see probleem 2021 aasta sügisel, kui pöördumise tegi lapseootel ema, kellel erinevalt oma kolleegidest ei säilitatud haigeks jäädes keskmist palka, kuigi tööandja oli otsustanud, et soovib soodustada seda, et inimene, kellel tekivad haigustunnused, ravib ennast kodus ja ei nakata teisi. Paraku on seadused ette näinud nii, et juhul, kui tööandja säilitaks lapseootel emale keskmise palga juba teisest haiguspäevast, siis tuleks selle pealt maksta sotsiaalmaksu. Samuti kaotaks see ema võimaluse saada haiguslehte Tervisekassa kulul ka järgneval perioodil. Teadaolevalt ei ole see viga sihilik ja seetõttu paluti see Riigikogul võimalikult kiiresti lahendada. Kahjuks 2022. aastal lahenduseni ei jõutud ja seega esitas ta nüüd ametliku ettepaneku Riigikogule, et viia need normid põhiseadusega kooskõlla. Ta märkis, et tema ja ta kolleeg Anneli Kivitoa on täiesti veendunud, et selline inimese halvem kohtlemine selle tõttu, et ta on lapseootel, on põhiseadusega vastuolus.

Urve Tiidus küsis, kas see on ainuke taoline juhtum või on selliseid veel

Ülle Madise vastas, et õnneks on neid tööandjaid veel, kes on otsustanud säilitada kõigile oma töötajatele keskmise palga ja ei piirdu miinimumiga, mis on riiklikult ette nähtud ehk moodustab 70% eelmise aasta palgast. Täpset ülevaadet selles osas ei ole, kui palju selliseid tööandjaid Eestis on., aga selliseid kaebusi on nendeni jõudnud rohkem kui üks. Sellele on

tähelepanu juhtinud ka võrdõiguslikkuse volinik ja Eesti Tööandjate Keskliit, nii et tegelikult on tööandjad näinud selles probleemi. Pigem on see tehniline küsimus ja seadusesse tekkinud viga. Seetõttu loodetiigi, et see parandatakse ilma suurema kärata ära nii, nagu see koostöö on olnud Riigikogu eelmiste koosseisudega. Mõte oli see, et ajakulu oleks võimalikult väike, kuna tegemist on küsimusega, kus ei tundu olevat põhimõttelisi poliitilisi erimeelsusi.

Igor Taro küsis, et kui palju mõjutab kooskõla põhiseadusega see, kas tegu on ühe juhtumiga või mitme juhtumiga. Probleemiga peaks ju igal juhul tegelema, ka siis, kui see oleks ainus teadaolev juhtum.

Ülle Madise ütles, et täpselt nii on. Kui hammasrataste vahele on jäänud kasvõi ainult üks Eesti oma inimene, siis tuleb see viga ära parandada. Praegu on alust arvata, et neid inimesi on palju rohkem.

Igor Taro tegi ettepaneku teha menetluslikud otsused.

Otsustati:

4.1. Toetada ettepanekut. (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

4.2. Määrata põhiseaduskomisjoni ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Pipi-Liis Siemann (konsensus: Anti Allas, Ants Frosch, Andrei Korobeinik, Katrin Kuusemäe, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Igor Taro, Urve Tiidus, Aleksandr Tšaplõgin, Jaak Valge).

5. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Sten-Kristjan Nurk
protokollija